

Andrásy István, az utolsó csillagász-kanonok

Nemrég, 2012. szeptember 8-án emléktáblát avattak Lövétén Andrásy István csillagász-kanonok, a falu egykori szülötte és jótevője emlékére.¹ Andrásy István, bár nem tartozik a székelyföldi közismert személyiségek panteonjába, életrajzát megtalálhatjuk a nevesebb (szak)lexikonok² lapjain. Ezekből megtudjuk, hogy a kanonok 1802. november 25-én született Lövétén. A lexikonokban Andrásy, Andrásyi vagy Andrassy (ő maga családnevét Andrásynak írta) előnévvel szereplő főpap a gimnáziumot Székelyudvarhelyen, a teológiát Gyulaféhevárt végezte. 1827. szeptember 10-én szentelték pappá. Felszentelése után egy évig Marosvásárhelyen volt káplán, közben, 1828-ban a *Pázmáneumban* képezte magát. 1829-től újból Marosvásárhelyen káplán és tanár. 1832-től Gyulaféhevárt hittanár (vicerektor, prefektus). 1833-ban Oláh-lápos plébánosa volt. 1836-tól ismét Gyulaféhevárt hittanár és könyvtáros. 1839-ben Kovács Miklós püspök a *Batthyáneum* könyvtár és csillagászati obszervatórium segédigazgatójává és könyvtárörévé nevezte ki. 1842-ig volt ebben a tisztségben. 1848 elején Budára és Bécsbe küldték csillagászatot és mennyiségtant tanulni. Hazatérve ismét hittanárként tevékenykedett. 1850-ben a *Batthyány Intézet* igazgatója, 1851-ben pedig a Gyulaféhevári Székeskáptalan csillagász-kanonokja (*canonicus astronomus*) lett. A legszigorúbb gazdálkodással rendbe hozta az elődei által ráhagyott zilált anyagi állapotot, vagyis rendezte az intézet vagyoni ügyeit (neki köszönhető, hogy a nagy előd, gróf Batthyány Ignác által létrehozott alapítványi tőkepénz nagy része el nem veszett), helyreállította és gyarapította a szabadságharc idején károkat szenvedett csillagvizsgálót, rendszeres időmérést és meteorológiai megfigyeléseket végzett 1860-ig. 1861-ben káptalani munkája miatt lemondott a tanárságról. 1866-tól örkanonok és gyerőmonostori apát. 1890. január 5-én hunyt el Gyulaféheváron. Halálakor, mint „angyalszelídségű” jótevőjéről emlékezett meg róla a lövétei

egyháztanács. Jegyzőkönyvbe vették Daró Alajos helybeli lelkész emlébeszédét, Andrásy adományait, alapítványait (2000 forint szegényalap, 2000 forint gyermekek és tanítók segélyezése, 2000 forint egyházadó-pótlás, 400 forint harangalap stb.), s elrendelték, hogy a nagylelkű jótevő emlékére „ünnepélyes gyászmise tartassék”.

Andrásy István kanonokot egyházi íróként is számon tartják. Munkái: *Keresztény tudomány* (Kolozsvár, 1845.), *Néhány szó egy fiatal barátomhoz* (Gyulaféhevár, 1887.).

1. Részlet Andrásy István kanonok alapítványleveléből (1873. március 5.)³

„D[icsértessék] a J[ezus] K[risztus]!

Méltóságos és Főtisztelendő
Káptalan!

Évek óta hordoztam lelkemben azon óhajást: vajha lehetnék szerencsés valamely állandó segélyezést nyújtani azon szegény hitközségnek, melyhez engem szülőföldi és rokonsági kegyelet fűz, értem a Hom[oród] Lövétei kath[olikus] községet, melynek kebelében születtem, kereszteltem, s gyermekségem első boldog

napjait töltöttem. E kitűzött célra eljutni valamint forrón óhajtottam, úgy egyszersmind igyekeztem is.

Isten megáldotta törekvésemet, s eljuttatott azon helyzetbe, miszerint régótai szándékomat mai napon – habár kis mértékben – teljesíthetem.

Akarom pedig teljesíteni egy alapítvány által, melyet a Méltóságos Káptalannak – ha azt, amint remélem, elfogadni méltóztatik – hű gondozása alá helyezni óhajtok, s ezennel egyszersmind kézbe szolgáltatok.

Mire nézve van szerencsém a Méltóságos Káptalannak ezennel kézbesíteni örök alapítványul öt darab ezer forintos kötvényt (a következő számok alatt úm.: 14907, 15143, 15306, 15788 és 20359), melyek tesznek összesen 5000, azaz ötezer pengő forintot, vagyis 5250 osztrák értékű forintot és kamatoznak folyó 1873-ik évi január 1-ső napjától kezdve.

Ezen tőkepénznek kamataira nézve határozott szándékom és akaratom: hogy az 5000 pengő forintból kamatozzon

a) 2000 pengő forint, vagyis 2100 osztrák értékű forint a fennírt községbeli (Homoród Lövétei) Iskolának, és pedig részint a tanítói díj gyarapítására, részint iskolai szerekre és szegényebb gyermekeknek, hogy az iskolát gyakorolhassák – segélyezésére.

b) 2000 pengő forint = 2100 osztrák értékű forint ugyan azon községbeli szegényeknek, és pedig fele részben szegényebb rokonaimnak, és fele részben a községbeli szegényeknek általában.

c) 500 pengő forint = 525 osztrák értékű forint kamatozzon szolgálni díjul egy halotti énekes Sz[ent] Misére, melyet engesztelő áldozatul meghalt szülőimért és rokonaimért mutasson be Istennek a lövétei lelkész úr évenként egy meghatározandó, és rokonaimnak – hogy halottjaikért imádságaikat az oltári szent áldozattal egyesíthessék – előre tudtukra adandó napon, és pedig lehetőleg vagy a nagybőjtnek vagy a november havának egyik szabad napján, – részesítve a szolgálati díjból a megyei szabályok értelmében mind a templomot, mind a kántort.

d) 500 pengő forint = 525 osztrák értékű forint kamatozzon

kezelési díjúl a Méltóságos Káptalan-nak, vagyis illetőleg ezen alapítvány kezelőjének.

Ezen előszámlált tőkepenzkek után járandó kamatokat, s azoknak kiszolgáltatási módozatát csak röviden kívánom részletezni, hanem mély tisztelettel felkérem az időszerinti T[iszelt] Ordináriust és Káptalant, hogy az esetlegesen felmerülő kérdéseket a körülményekhez képest ezen alapítvány szellemében elintézni méltóztassanak.

[...]

Károlyfehérvárt,
márc. 5-én, 1873.

Andrásy István mp. kanonok”

2. Daró Alajos lövetei lelkész emlékbeszéde (1890. január 8.)⁴

„Mélyen t[iszelt] egyház
és iskola Tanács!

A lehangoltság egy bizonyos, s szavakban eléggé ki nem fejezhető neme járja át egész valómat, midőn azon szomorú és gyászos hírt hozom tudomására a lövetei hitközség nemes egyháztanácsának, hogy a hitközség nagy szülöttje, Nagy[ságo]s és F[őtisztelen]dő Andrásy István gyulafehérvári apát-kanonok úr, Jób szelíd békéjével túrt hosszas szenvedés, s a haldoklók szentségeinek áhítatos felvétele után, folyó hó 5-én, 88 éves korában, áldozó papságának 63-ik évében az Úrban elhunyt.

A T[iszelt] egyháztanács előtt teljesen ismeretes, s az egész Lövete közösségétől tudva van, hogy a néhai nagy férfiú az erényes, az egyházas szellemű, anygali szelídségű Andrásy István, kinek áldozatkészségét, szívjóságát, az árvák és szegények iránt tanúsított evangéliumi bőkezűségét széles körben ismerték; mit tett Lövétével, s mennyit áldozott egyházi és egyéb jótékonyági célokra.

M[éltósá]gos és f[őtisztelen]dő Andrásy István apátkanonok úr szülöttje volt Lövétének s büszkesége is. Tudományos képzettségénél fogva nagynevű Püspökeink bölcs intézkedése folytán tekintélyes állást foglalt el, s ez által azon szerencsés helyzetben jutott, hogy szülőföldje iránti hálás szeretetét tettekben is nyilváníthatta. – Földi kincsekben bővelked-

vén a menyeeiek után sóvárgott. Azért tevé azon számtalan adakozásai mellett, általunk meg nem hálálható egyes alapítványait, melyek Lövete történetében halhatatlanná tevék nagy nevét. A 2000 ft. szegényalap. A 2000 ft. kepepótlás, a 400 ftos harangalap. Ismét 2000 ft. a gyermekek és tanítók segélyezésére mit juttatnak eszünkben? Nem-e az ő nemes és szívjóságát? Méltán hullhatnak könnyeink, s szívfájdalmunk megokolt, mert a nemes szív nem ver többé, a jótékony-ságban fáradságot nem ismerő kezek mozdulatlanok, s így jótévő csillagunk letűnt, gyászos fájdalmat és keserűséget hagyva maga után. – Hulló könnyünk zápora közt buzgó imát rebegjünk az Egek Urához, hogy nagynevű jótévőnk Isten és emberek előtt kedves, szende élet után nyugodja csendes álmát a feltámadás nagy napjáig, s akkor az igazak és jámborok számára rendelt és eltett koronát nyerhesse el mennyei jegyesétől Jézus Krisztustól. Úgy legyen.”

Mihály János

1. Az emléktábla, amely a Maglód Testvéretelepülési Alapítvány anyagi támogatásával készült el, Babos László maglói festő- és szobrászművész alkotása.

2. Pl. Magyar Katolikus Lexikon (lásd: <http://lexikon.katolikus.hu>).

3. A lövetei rom. kath. templomhoz hagyományozott szt. mise és más alapítványok alapítólevelei. 1887. Gyulafehérvári Főegyházme-gyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára.

4. I. Egyháztanács Jegyzőkönyve 1853–1897-ig. Gyulafehérvári Főegyházme-gyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára.